Festival Jordi Savall

Manifest inaugural

Montblanc, 12 d'agost del 2024

Kristian Herbolzheimer, director de l'ICIP (Institut Català Internacional per la Pau)

Bona nit.

Benvingudes i benvinguts a la 4a edició del Festival Jordi Savall. Una edició dedicada a la convivència.

Al llarg de tota la seva trajectòria professional el mestre Savall ha entès i cultivat la música com una eina de diàleg entre cultures. On la política estableix barreres ell hi basteix ponts; davant la ignorància ell mostra llum i coneixement; quan domina l'odi i la violència ell aporta esperança i ens mostra, amb exemples del passat, que la diversitat de pensament, de fe i de costums és font de riquesa. Amb la seva música aporta bellesa, amb la seva recerca desmunta prejudicis, amb les seves actuacions cultiva la germanor. D'aquesta manera qüestiona dogmes i ens fa entendre que un altre món és possible. I ens fa còmplices en l'esperança i militants del compromís i l'acció per un món millor. En aquesta línia, el Festival Jordi Savall és una oportunitat molt especial per reflexionar plegats -inspirats per la música i pel llegat patrimonial en el que ens trobem- sobre els reptes i les oportunitats del món en que vivim, de fer-nos preguntes i refermar compromisos.

No sabem si aquesta mateixa nit, mentre som aquí, en aquest magnífic recinte del Convent de Sant Francesc, a Montblanc, l'Iran llançarà un atac sobre Israel, o si Israel seguirà castigant la població palestina amb una nova pluja de bombes.

Vivim en un món d'incerteses. D'angoixa davant la magnitud dels reptes globals – noves guerres, canvi climàtic, precarietat laboral, transformacions tecnològiques i culturals sense precedents- que ens poden fer perdre la fe en la humanitat.

Certament, la violència i la guerra han estat una constant a les nostres vides:

Hem crescut i viscut envoltats de guerres llunyanes: Centre Amèrica, Colòmbia, Timor Leste, Sri Lanka, Ruanda, Algèria, Iraq, Líbia, Afganistan, Iemen o Sudan, per esmentar només unes quantes.

També hem sentit la violència més a prop: a Irlanda del Nord, als Balcans i, més recentment, la invasió russa d'Ucraïna. I no oblidem que ETA va cometre el seu atemptat més letal a Catalunya.

L'any 1931 Albert Einstein preguntava a Sigmund Freud, si la humanitat estava condemnada a fer-se la guerra permanentment?

Les Nacions Unides es van crear després de la II Guerra Mundial amb el propòsit de preservar les futures generacions del flagell de la guerra. Un propòsit que avui sembla il·lús, però que va ser elaborat i subscrit per les potències vencedores de la guerra.

El propòsit de les Nacions Unides sembla il·lús perquè, efectivament, des de fa uns 10 anys, estem immersos en una espiral bèl·lica creixent. Avui hi ha més guerres i més població víctima de les guerres que mai des de la II Guerra Mundial. Estem patint una cursa armamentista a tot el món, amb una despesa que supera les pitjors èpoques de la Guerra Freda.

Catalunya, un país sense diplomàtics, on els seus artistes són els millors ambaixadors, no és insensible davant aquests reptes globals. L'any 2003 el Parlament de Catalunya va aprovar una llei de foment de la pau i, 4 anys després, va legislar la creació de l'ICIP, l'Institut Català Internacional per la Pau, que tinc l'honor de dirigir. L'ICIP és un institut públic, independent, amb el mandat de promoure la cultura de pau a la societat catalana i a nivell internacional. Un institut que es crea com a resposta institucional a una demanda social. Perquè la societat catalana ha demostrat, en la història recent, el seu compromís antimilitarista, el seu rebuig a la guerra, la capacitat de mobilització noviolenta (recordeu la Marxa de la Llibertat de 1976, que culminà aquí, a la Conca de Barberà), i la seva solidaritat amb Bòsnia, amb el Sàhara Occidental, amb Ucraïna, amb Palestina. Una societat que s'ha manifestat per acollir més gent refugiada. Una societat que ha sabut mantenir-se ferma, cohesionada i solidària en situacions crítiques com l'atemptat d'ETA a l'Hipercor l'any 1987, i els protagonitzats pel fanatisme religiós a Barcelona i Cambrils el 17 d'agost del 2017, aquesta setmana farà set anys.

Vivim, com dèiem, una època d'incertesa. Tothom aspira a la pau, la convivència i l'amor. I, paradoxalment, expressar aquest anhels és avui titllat d'ingenu.

No som ingenus

Som conscients que som capaços d'exercir uns nivells de violència i crueltat que superen la nostra imaginació. Que el fanatisme gaudeix d'incomplir les normes més essencials de la humanitat. Que la tortura i les violacions sexuals són practicades per grups terroristes així com pels exèrcits que s'ufanen de democràtics.

Però també sabem que l'ésser humà no és violent per naturalesa. A diferència d'èpoques no molt llunyanes, avui poca gent està disposada a matar o a morir per la pàtria, per la glòria o per una revolució. **Els cicles de violència es poden aturar**. Tothom a Alemanya i França té familiars morts per la nació veïna. I, tanmateix, una confrontació armada entre els dos països és avui impensable. Quan ETA va assassinar l'Ernest Lluch, la seva família, i els centenars de milers de persones que ens vàrem manifestar pels carrers de Barcelona clamàvem "diàleg!". ETA es va dissoldre, en gran mesura, perquè les seves pròpies bases ja no creien en la violència. I avui, en mig de la guerra a l'Orient Mitjà, resulta extremadament commovedor escoltar a víctimes de la violència de Hamàs i víctimes de la violència d'Israel clamar, juntes, per un alto al foc, l'alliberament de les persones segrestades i preses, i una solució al conflicte polític.

El món és ple de persones raonables, amb poc poder; en mans de molt poques persones sense escrúpols, amb molt de poder.

Com podem promoure la convivència, la cultura de pau?

Com ho podem fer a casa nostra, que no patim ara mateix cap conflicte armat?

Ho podem fer de dues maneres, complementàries:

a) D'una banda, a través de la paraula, fer pedagogia, des de la raó:

Els **conflictes** són naturals, inevitables i, fins i tot necessaris. Saber gestionar els conflictes -entesos com contrast d'idees i de propostes- de manera constructiva ens aporta progrés social i cultural. Cal diferenciar, doncs, entre conflictes i violència. La violència és evitable. És una opció. Fins no fa gaire la justificàvem: contra altres nacions, contra dictadures, contra les dones, contra els infants, contra els animals. Ara, per sort, aprenem a evitar-la.

La **polarització** és inherent als conflictes. Tenim perspectives diferents: del Barça o del Madrid, de poble o pixapins, a favor o en contra de parcs eòlics, heterosexuals o d'altres sexualitats, d'escola pública o privada, carnívors o vegetarians, Wagner o Brahms, d'esquerres o de dretes, catalans o espanyols. No passa res. Podem conviure en la diversitat. Tenim múltiples identitats. I, per sort, les nostres identitats no són estàtiques. Com recordava l'enyorat Arcadi Oliveres: la nostra verge és negra, la sardana és grega, els canelons italians, la barretina francesa, els torrons àrabs, la senyera catalana també és la senyera aragonesa, el raïm ve de l'Orient, les roses d'Àsia i els tomàquets són americans (això si, com tothom sap, Sant Jordi va matar el drac a Montblanc).

La polarització ens divideix en bàndols: "nosaltres" i "ells". Igual que els conflictes, només esdevé problemàtica –tòxica- quan atorguem superioritat moral als nostres –els que tenim la raó - sobre els demés –els que estan equivocats. Quan ens tanquem en un espai de confort i perdem la curiositat pel pensament diferent, el respecte als altres i la capacitat autocrítica amb nosaltres mateixos.

Alerta, doncs, amb l'autocomplaença! Així com he destacat uns valors de cultura de pau molt arrelats a la societat catalana, també hem de reconèixer que no hem sabut gestionar el conflicte polític sobre el futur de Catalunya de manera constructiva. La pluja d'insults –"colpistes", "feixistes", "covards", "traïdors"... "equidistants"- ens ha dividit i ens ha fet mal. Encara no recuperats d'aquella onada de polarització tòxica a Catalunya, tota Europa es troba ara immersa en un cicle de creixement polític de l'extrema dreta que es basa en argumentar que unes persones tenen més drets que d'altres per on han nascut, el color de la seva pell, la seva sexualitat o la fe que professen.

b) També promovem la cultura de pau i la convivència a través de l'art, i de la música: de les emocions.

Diuen que parlant la gent s'enten... però no sempre és veritat. Els arguments són necessaris però sovint insuficients per resoldre les nostres diferències. L'art ens ajuda a transmetre valors i sentiments que ens uneixin en la diversitat.

Certament l'art i la música també poden promoure la confrontació social i fins i tot les guerres.

Però avui som aquí per una altra raó. Perquè en Jordi Savall, els conjunts Hespèrion XXI, la Capella Reial de Catalunya, le Concert des Nations, Orpheus 21, així com tots els grups i artistes convidats a aquest festival, provinents d'arreu d'Europa, d'Àsia, d'Àfrica i d'Amèrica, ens conviden a pensar i a militar per un món millor, més just i solidari amb tota la humanitat i amb el planeta.

Com diu el poeta Enric Casasses: "totes les coses que puguis dir amb la música no es poden dir de cap més manera ni les pot dir ningú més".

Us convido, doncs, a emocionar-vos amb la música. A somniar. I, també, a convertir-vos en constructores i constructors de pau i convivència. Recuperem l'esperança. Sortim del nostre espai de confort, qüestionem els nostres propis dogmes i obrim-nos al pensament diferent.

Gaudim de la Conca de Barberà, de l'Alt Camp i de la Ruta del Císter, terra amb un passat de frontera i de guerres, que avui és referent d'art i cultura i, per tant, de convivència.

Us deixo ara amb el primer concert del festival: Amor mi fa cantar, del conjunt musical Intactus.